

Beste lezer,

Evaluëren doe je vaak als iets niet goed loopt. Dat kon je van Studiekring Samen Wijs niet zeggen, maar één van de deelnemers maakte toch een evaluatie. Met een mooie uitkomst.

Verder in deze nieuwsbrief:

- * Levendig gesprek over wonen en verhuizen
- * Cor Snijders: als je bevlogen bent gaat het vanzelf
- * Zelfvertrouwen onderdrukt spreekangst
- * Snoepwinkel voor liefhebbers geschiedenisboeken

Evaluatie vijf jaar studiekring

‘Waarom gaat het bij ons zo goed?’

door Evert Kooij

Het zit in de aard van Anton Herwers om, zoals hij het zelf zegt, “alles bij te houden”. In zijn computer ontbreekt het dan ook niet aan bijzonderheden over de vijfjarige Studiekring Samen Wijs in Boxmeer. Hij maakte er een evaluatie van die hij aan het einde van vorig seizoen aan zijn kring presenteerde.

Anton Herwers was van de 82 bijeenkomsten slechts één keer afwezig

Het is in Studiekring Samen Wijs traditie om de laatste keer voor de zomerstop af te sluiten met een lunch. Met het eerste lustrum als speciale aanleiding presenteerde Anton die dag ook een terugblik op de 82 bijeenkomsten die sinds de oprichting zijn gehouden.

Als geen ander is Anton (85) de uitgelezen persoon om de geschiedenis van de kring uiteen te zetten. Hij is één van de vijf deelnemers die er de eerste keer ook al bij waren en was in al die jaren slechts één keer niet van de partij. En Anton heeft nauwkeurig bijgehouden wat er in die vijf jaar allemaal in en rond de kring gebeurde.

Afspraken en structuur

Ook verdiepte hij zich in het werkzame leven van de deelnemers. De verscheidenheid (onderwijs, techniek, zorg en zelfstandige ondernemers) is volgens Anton een grote kracht. Zijn oordeel over het reilen en zeilen van de groep is dan ook positief. “Elke keer zijn de presentaties boeiend. Mijn verwachtingen zijn helemaal uitgekomen.”

Als uitgangspunt bij de samenstelling van het overzicht stelde Anton zich de vraag: waarom gaat het bij ons zo goed. Het antwoord: duidelijke afspraken en een structuur waarvan niet wordt afgeweken. Anton: “We plannen onderwerpen altijd drie maanden vooruit om iedereen genoeg tijd te geven voor de voorbereiding van de presentaties. Verder wisselen we elk half jaar van voorzitter en notulist. En niemand is zonder afmelding afwezig.”

Levensverhalen sterke kant

Opvallend is volgens Anton dat één op de drie presentatiethema's over (gezondheid)zorg ging en dat dat zeer wordt gewaardeerd. Veel geagendeerd waren

ook actuele onderwerpen, en presentaties over geschiedenis en tuin en natuur. In de loop van de tijd zijn ook steeds vaker deelnemers over hun eigen leven gaan vertellen. Dat laatste ontwikkelt zich volgens Anton tot een sterke kant van de kring. Zelf heeft hij vier belangrijke fases uit zijn leven met de kring gedeeld. Tot nu toe hebben zeven van de elf deelnemers hun levensverhaal of delen daaruit verteld. Daarbij helpt het dat de leden zich veilig voelen. “Niets van wat wordt verteld gaat de kamer uit.”

Anton sloot de terugblik af met een toetsing van de gang van zaken aan de folder van de bibliotheek waarmee het vijf jaar geleden allemaal begon. Bij alle onderdelen noteerde de kring ‘oké’.

Wonen toen en nu

Levendig gesprek over verhuizen en woonplekken

Het leek Studiekring Blauwvingers in Zwolle een goed idee om de eerste samenkomst na de zomerstop met een afwijkend programma te beginnen. Het werd een uitwisseling van ieders woongeschiedenis. Het thema liep op een prettige manier uit de hand.

Waar stond je geboortehuis, waar heb je in de loop der jaren gewoond en op welke plek woon je nu? Wat een opsomming van adressen had kunnen worden, leidde tot levensverhalen. Over jeugd, opleiding, relaties, (klein)kinderen en loopbaan.

Uitgangspunt was een minuut of tien voor ieder van de elf deelnemers. Maar al vrij snel werd duidelijk dat er meer tijd nodig was, vooral door de vele vragen die de verhalen losmaakten. Slechts zes deelnemers kwamen aan de beurt, de verhalen van de overigen kregen een plek in

de volgende bijeenkomsten.

Het leverde niet alleen een nadere kennismaking op met de geschiedenis van kringgenoten, alle verhalen bij elkaar leverden ook mooie tijdsbeelden op. Over het wonen toen en nu bijvoorbeeld. Een eigen kamer voor iedereen was vroeger niet vanzelfsprekend. En een douche in huis al evenmin. De woningnood van de wederopbouwjaren na de Tweede Wereldoorlog kwam in veel verhalen terug, met alle overeenkomsten en verschillen met het huidige gebrek aan woningen.

Opmerkelijk: alle Blauwvingers hebben de plek waar ze opgroeiden verlaten, niemand van de Zwolse kring is in de Overijsselse hoofdstad geboren.

Column van Cor Snijders

Bevlogen

We zijn er allemaal vanmiddag en dat mag een wonder heten. De kring is dus nu zowaar compleet. Eén van ons houdt een presentatie. We hebben een tijdlang alleen actualiteiten gedaan omdat er mensen met vakantie waren.

De spreker is druk bezig het beeld op het scherm te krijgen en toont al een paar plaatjes die de moeite waard zijn. De voorzitter vraagt wanneer hij wil beginnen. Eerst maar de actualiteiten, stelt hij voor. En zo gaat de gespreksleider alle deelnemers af die allemaal iets bijzonders hebben.

Na de pauze krijgt de spreker de ruimte en verschijnt het eerste plaatje. Een briesend paard dat zo van het scherm lijkt weg te lopen. Het is een prachtige foto. En dan volgen in een kalm tempo vele verrassingen. Hij heeft enkele bijzondere dingen in petto waaronder een paard dat in de rechter onderhoek blijft galopperen. En de titels komen ook op een speciale manier in beeld. En wat een prachtige letter heeft hij gekozen!

We kijken allemaal geboeid en luisteren aandachtig naar wat hij ons allemaal te vertellen heeft. Het is doorspekt met humor, we laten ons erdoor meeslepen. De afbeeldingen zijn van een hoge kwaliteit. Veel te snel al is het afgelopen.

Als hem gevraagd wordt waar hij het idee kreeg komt er een nonchalant antwoord. Hij liep een tijd geleden langs de Zeeuwse kust en zag daar paarden. Dat beeld bleef in zijn hoofd zitten. Daar moeten we het mee doen.

Maar we begrijpen wel dat áls je de geest krijgt, het verder vanzelf gaat. Dan vliegt het verhaal uit je pen en volgen de afbeeldingen automatisch. En dan weet je ook dat het zo moet en niet anders. Dan ben je bevlogen bezig en gaat het allemaal bijna vanzelf. Als dan je vrouw roept dat er koffie is, heb je een wonder bewerkstelligd en kun je gerust naar het Journaal gaan kijken.

Cor Snijders is deelnemer Studiekring De Maten, Apeldoorn

Spreekvaardigheidstrainingen

'Zelfvertrouwen onderdrukt spreekangst'

door Evert Kooij

Het zou een studiekring kunnen zijn: een club van vijftien senioren uit de Achterhoek die tien keer per jaar bij elkaar komt voor een training spreekvaardigheid. Iedereen krijgt elke keer een minuut of tien om een lezing te houden. Basis is het kweken van zelfvertrouwen, zegt voorzitter André van Ooijen. Hij kan het weten, want Andre is al veertig jaar deelnemer van BUS (Benut uw spraakvermogen).

André Ooijen: mij werd vroeger nooit iets gevraagd

Of het nu gaat om een toespraakje op bruiloften of uitvaarten, zakelijke uiteenzettingen of presentaties in een studiekring: vlot spreken voor publiek en dan nog wel zonder plankenkoorts is voor veel mensen een probleem. Maar volgens André van Ooijen kan iedereen het leren. Hij heeft in al die jaren heel wat deelnemers meegemaakt die dankzij de trainingen nu met minder spreekangst voor een gezelschap staan.

De [vereniging BUS](#) bestaat al meer dan tachtig jaar en had afdelingen in Apeldoorn, Ede en Wageningen. Die zijn in de loop der jaren opgeheven en wat resteert is een lokale club in Terborg.

De groep is in de woorden van André (77) gemêleerd en grijs. Met dat laatste komt hij op zijn eigen geschiedenis en dat van veel andere senioren: er was vroeger weinig aandacht voor spreekvaardigheid. André: "Tegenwoordig leren scholieren zich goed uitdrukken in kringgesprekken. In mijn jonge jaren werd me nooit iets gevraagd. Sterker nog, ik moest mijn mond houden. En als ik wel wat zei werd ik naar de achterkamer gestuurd."

André werd aannemer, een doener dus. Maar hij kwam erachter dat het in het ondernemerschap ook op spreekvaardigheid aankomt. "Ik merkte dat woorden er wel degelijk toe doen. In mijn communicatie naar het personeel en naar de klanten.

Bij elke transactie hoort een verhaal. Van nature was ik iemand van 'geen woorden maar daden', maar hier moest ik wat mee."

Houd het beknopt

Het werd een opleiding spreekvaardigheid van de LOI. Geen schriftelijke cursus, maar 'spreken in het openbaar' voor een groep medeleerlingen. "Ik ging er met lood in de schoenen naar toe", zegt André. Maar het was wel het begin van een opgaande lijn in zijn verbale uitingen. Het smaakte naar meer en zo vond hij de weg naar BUS. Met zelfvertrouwen onderdruk je volgens André spreekangst. In de BUS bijeenkomsten kan dat geen probleem zijn gezien de veilige omgeving die de deelnemers ervaren. "Bij ons word je toegelachen, niet uitgelachen."

De volgende spreekbeurt van de ex-aannemer gaat over droomwoningen. Als we hem spreken legt André de laatste hand aan de voorbereidingen. "Een geslaagde toespraak kan niet zonder goede voorbereiding. Op die manier kun je het beknopt houden. Maak het niet langer dan tien minuten, daarna verslapt de aandacht. En lees niet alles van een briefje, maar zoek contact met het publiek."

Nog een geruststelling voor sprekers die een compleet verhaal willen afsteken, maar bang zijn dat ze iets vergeten. "Dat is misschien vervelend voor de spreker zelf, maar het publiek weet niet wat hij nog meer had willen vertellen."

Libris Geschiedenis Prijs

Twee historische boeken uitgelicht (en nog een derde)

Vast onderdeel van de jaarlijkse (oktober)Maand van de Geschiedenis is de finale van de Libris Geschiedenis Prijs, de onderscheiding voor het beste historische boek van het afgelopen jaar ging. Winnaar dit jaar was Bas von Benda-Beckman met *Het Kleedje voor Hitler*.

Jury: grote rijkdom aan bronnen

Het was vorige maand de zeventiende keer dat de prijs werd uitgereikt. De lijst van winnende boeken plus alle genomineerden sinds 2007 is niets minder dan een snoepwinkel voor geschiedenisliefhebbers. Wie in dit groeiende genre wil rondstruinen, kan onder andere terecht op de [website](#) van Libris voor een overzicht van alle winnende boeken plus de genomineerden. Wij staan hier stil bij de winnaar van dit jaar en die van de eerste uitreiking zeventien jaar geleden.

Zoals gezegd ging de prijs deze keer naar *Het kleedje voor Hitler*. Daarin beschrijft Bas von Benda-Beckman de geschiedenis van zijn familie, waarin een oudtante weduwe was van Alfred Jodl, een trouwe generaal die onder Adolf Hitler diende. Hij werd in het Proces van Neurenberg ter dood veroordeeld.

Het verhaal gaat over het naziverleden van Benda-Beckmans grootouders en oudooms en -tantes die het nazibewind van dichtbij meemaakten. De jury: “Door fascinerende personages op te voeren en gebruik te maken van een grote rijkdom aan bronnen geeft hij inzicht in het leven en denken van de lage adel van Duitsland, maar kweekt hij ook begrip voor de omstreden keuzes die richting de Tweede Wereldoorlog werden gemaakt”.

Dan naar 2007. De onderscheiding ging toen naar Auke van der Woud voor *Een nieuwe wereld*, met ondertitel *Het ontstaan van het moderne Nederland*. Het boek handelt over de tweede helft van de negentiende eeuw toen de wereld veranderde door wat je het begin van de globalisering kan noemen.

Reizen werd gemakkelijk dankzij de aanleg van spoorlijnen en door de komst van stoomschepen kwam een voor die tijd ongekende wereldhandel op gang. Tegelijk versnelde de communicatiemogelijkheden door de telegraaf en later de telefoon. Van der Woud beschrijft hoe de nieuwe infrastructuur het armoedige en slapende Nederland wakker schudde en integreerde in de machtige westerse netwerken.

Vooruit, we pikken er nog één prijswinnend boek uit, de verleiding is te groot. Het is het in 2017 onderscheidde *Selma*, met de ondertitel *Ontsnapt aan Hitler, gevangene van Mao*. Hoofdpersoon in dit door Caroline Visser geschreven boek is de joodse Selma Vos die in de Tweede Wereldoorlog aan de nazi's wist te ontkomen.

Na de bezetting trouwt ze met een vooraanstaand lid van de Chinese communistische partij. Met hem en twee kinderen bouwt ze een bestaan op in het China van Mao. Als Selma's man bij de machthebbers in ongenade valt, wordt het echtpaar gearresteerd. Selma is de enige Nederlander die in die tijd in China woont. Aan de hand van haar belevenissen beschrijft Caroline Visser het lot van slachtoffers van de maoïstische heilstaat.

Zie ook: [Nepnieuws thema Maand van de Geschiedenis](#)

Heb je ook een boekentip? Laat het weten aan de [redactie van de nieuwsbrief](#)

BONUS

Opkomst en ondergang REM-eiland

Zestig jaar geleden: commerciële tv vanaf de Noordzee

Door Evert Kooij

Commerciële televisie kreeg in 1989 vaste grond onder de voeten, maar Nederland had 25 jaar daarvoor al een voorproefje gehad met uitzendingen vanaf een platform in de Noordzee: het REM-eiland. Een verbod liet niet lang op zich wachten. Dit najaar is het zestig jaar geleden dat de overheid een einde maakte aan RTV Noordzee.

Het uitzendplatform staat tegenwoordig in de Houthaven in Amsterdam

Op 17 december 1964 iets na negen uur in de ochtend ging de radiozender van de REM plotseling uit de lucht. Luisteraars die daarna afstemden op de Hilversumse zenders hoorden van de Radio Nieuwsdienst ANP wat er was gebeurd: “Hefschroefvliegtuigen en een schip hebben politiemannen en opsporingsambtenaren van de PTT op het REM-eiland afgezet”.

Het avontuur op het kunstmatige eiland negen kilometer uit de kust bij Noordwijk had slechts vier maanden geduurd, maar lang genoeg om Nederland in rep en roer te brengen. Televisiebezitters kochten massaal speciale antennes om de beelden vanaf het eiland op het scherm te krijgen, anderen fabriceerden er één van een kledinghanger.

In de eerste week waarin het tv-station in de lucht was stonden 650.000 toestellen één of meerdere malen per week op TV Noordzee afgestemd, vooral in het westen van het land waar de ontvangst het beste was. Dat was meteen al goed voor twee miljoen kijkers. Nederland telde in 1964 ruim twaalf miljoen inwoners, maar lang niet elk huishouden had televisie.

Verstrooiend en horizontaal

De REM (Reclame Exploitatie Maatschappij) bracht de kijkers voor het eerst in aanraking met televisiereclame. Op z'n minst anders dan op de nationale televisie was de aard van de (ingeblikte) programma's, namelijk verstrooiend. En je wist wanneer er wat werd uitgezonden: *The Saint*, *de Onzichtbare man* en het *Sprekende paard Ed* waren horizontaal geprogrammeerd. Directeur Jo Brandel had als motto: Zorg dat je een paard, hond, baby of dokter in een serie hebt, dan zit je goed.

Niet alleen bij de kijkers was de opwinding groot, maar op een andere manier ook in de politiek en bij de omroepverenigingen. Het overheersende sentiment in Den Haag en Hilversum was dat het omroepbestel, een afspiegeling van de nog stevig verankerde zuilenmaatschappij, verdedigd moest worden tegen de kapitalistische concurrent uit internationale wateren. Uiting van de weerstand tegen de commerciële zender was de weigering van KRO, NCRV en VARA om samen te werken met artiesten die in programma's van de REM opdoken.

De AVRO deed aan de boycot niet mee. Voorzitter H. Slotemaker zei volgens een bericht in dagblad De Stem dat 'Hilversum' de komst van de commerciële concurrent aan zichzelf te danken had door televisiereclame steeds maar uit de weg te gegaan. Al stonden etherreclame en commerciële omroep in Den Haag en Hilversum hoog op de agenda, het schoot niet op.

Adverteerders in de rij

In het blad *Televizier* stelde schrijver Godfried Bomans: "De REM en (Radio) Veronica komen als verschijnsel voort uit gebrek aan inzicht bij de tegenpartij. Deze wat malle situatie zou nooit zijn ontstaan als de reclame eerder zou zijn toegelaten. Men heeft de omroepboom aan de ene kant gesnoeid zonder te voorzien dat aan de andere kanten nieuwe loten zouden groeien."

Dat de REM in het daardoor ontstane vacuüm sprong, was tot genoegen van de

adverteerders. Ze stonden al in de rij voordat TV Noordzee in de lucht kwam; van Antigriepine, “de echte pijnbestrijder” tot Tima (lingerie), “meer dan prima” en Eurofrost, “meer vitamines en smaak dankzij een hypermodern systeem van diepvriezen”.

De oprichters en aandeelhouders in de REM hadden goed gezien dat er een markt was voor commerciële omroep. Het waren niet de minste die in het station hadden geïnvesteerd: de spraakmakende scheepsbouwer Cornelis Verolme en de zakenlieden Reinder Zwolsman, Pieter Schelte Heerema en Sydney van den Bergh. Door de uitgifte van volksaandelen konden ook kijkers en luisteraars geldschietter worden. In enkele dagen tijd werden 350.000 aandelen van twintig gulden verkocht.

Ruime Kamermeerderheid voor verbod

In politiek Den Haag was de kwestie wel of geen omroepreclame ingehaald door de vraag óf en wat er moest worden gedaan tegen uitzendingen vanuit de Noordzee. In het kabinet Marijnen van KVP, ARP, CHU en VVD was alleen die laatste voorstander van commerciële omroep. Wat deze partij betref kon de REM zijn gang gaan, maar de drie ander deelnemers aan de coalitie wilden uitzendingen vanaf het eiland zo snel mogelijk verbieden.

Het was voor de REM een verloren strijd. Minister Ynso Scholten (Justitie, CHU) kreeg in de Tweede Kamer een ruime meerderheid (114 tegen 19 stemmen) voor een verbod van uitzendingen vanuit het Nederlandse deel van de Noordzee. De wetstekst sprak nadrukkelijk over uitzendingen vanaf eilanden, waardoor het zendschip Veronica de dans ontsprong.

Het eerder genoemde blad Televizier ruimde een hele pagina in voor ingezonden brieven over de zogeheten anti-REM-wet. Bijna alle briefschrijvers beklagden zich over de overheidsingreep. De Hilversumse zuilen kregen ervan langs, een trouwe PvdA-stemmer keerde deze partij de rug toe en Jan Wolkers werd van repliek gediend omdat die in hetzelfde blad had gezegd dat de regering een kruiser naar het platform moest sturen. “Het eiland moet de grond in worden geboord, gewoon zonder juridische flauwekul”, aldus de schrijver.

Stroomversnelling in discussie omroep

In *Het REM-eiland, de onstuimige geschiedenis van Radio en TV Noordzee*, citeert Hans Knot cabaretier Wim Kan. Hij vond dat het REM-eiland moest blijven omdat Nederland in het verleden al zo veel eilanden was kwijtgeraakt. “Het is adembenemend te zien hoe snel de regering zo snel handelt, het belooft voor de woningnood ook veel.”

Toneelspeelster Ellen Vogel had in die tijd zelf geen televisie, maar vond het wel enig

dat het REM-eiland bestond: “Ik begrijp niet waarom dit nu weer verboden dient te worden. Concurrentie is altijd stimulerend. Ik geloof dat de meeste Nederlanders, naast de bestaande omroep, ook wel eens iets anders willen hebben.”

De REM ging niet uit eigen beweging uit de lucht toen de wet op 12 december inging. De kerstprogramma's lagen al klaar, maar ruim een week voor de Kerst moest de bemanning toezien dat de zendinstallaties door de opsporingsdienst van de PTT onklaar werden gemaakt. De kijkers konden de antennes weer verbuigen tot kledinghanger.

Liefhebbers van de REM kwamen niet helemaal met lege handen te staan. In de weken waarin het einde in zicht was, riep het station kijkers en luisteraars op lid te worden van een nieuwe organisatie die weldra in Hilversum een voet tussen de deur kreeg: de TROS. In minder dan tien jaar tijd groeide de TROS uit van aspirant- tot A-omroep in 1974.

Dit artikel verscheen eerder in Recorder, magazine over de omroephistorie

Agenda

- **8 november Zutphen:** regio dag voor de kringen in delen van Gelderland (Veluwe en Achterhoek) en delen van Overijssel
- **15 november IJmuiden:** regio dag voor de kringen in Noord-Holland
- **28 november Roosendaal:** regio dag voor de kringen in Zeeland en westelijk Noord-Brabant.

Ervaringen uit je studiekring via onze nieuwsbrief met andere kringen delen? Of heb je tips of inspiratie voor andere kringen? Laat het de redactie weten via: <mailto:info@studiekringen50plus.nl>.

Wil je je aan- of afmelden voor deze nieuwsbrief? Stuur dan een e-mail met aanmelden of afmelden naar info@studiekringen50plus.nl.